

การเลือกผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่นเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่า
ในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
The Outstanding Community Product Selection, to Develop a Valued
Tourism in Bangplee District, Samutprakarn Province

เบญริสา ตันเจริญ
Benrisa Tancharoen
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
Faculty of Management Science, Dhonburi Rajabhat University
Benrisa.t@dru.ac.th

Received: June 27, 2022

Revised: September 9, 2022

Accepted: April 7, 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การเลือกผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่นเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่าในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพการดำเนินการ และแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่นเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่าในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้ประชากรที่ศึกษาคือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงต่อการพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม โดยการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่น จาก 6 ตำบลของอำเภอบางพลี

ผลการศึกษา พบว่า ข้อมูลพื้นฐาน สภาพการดำเนินการ สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีโครงสร้างที่โดดเด่น แตกต่างกันไปตามลักษณะของตัวผลิตภัณฑ์ แต่วิสาหกิจชุมชนศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยแปรรูปเห็ดจะมีลักษณะที่โดดเด่นเรื่องมีผลิตภัณฑ์วัตถุดิบเป็นของตนเอง สามารถผลิตเองได้ และมีสูตรเป็นของตนเองทั้งหมด มีความเหมาะสมเป็นกลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่า

ทั้งนี้ ต้องมีการพัฒนาด้านการบริหารจัดการ และด้านการตลาด และผลักดันให้เป็นศูนย์การเรียนรู้เห็ดแบบครบวงจร เพื่อเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวการศึกษาดูงานด้านการผลิต เปิดโอกาสให้กับผู้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจในการเพิ่มความรู้และประสบการณ์ทางการผลิต และถ่ายทอดต่อไปจากรุ่นสู่รุ่น

คำสำคัญ: การเลือกผลิตภัณฑ์ชุมชน แหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่า อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

Abstract

The study topic Choosing outstanding community products to develop into a value-added tourist attraction in Bang Phli District. Samut Prakan Province is intended to be a preliminary study. Operating conditions and guidelines for developing outstanding community products to develop into a value-added tourist attraction in Bang Phli District Samut Prakan

Province, using the study population as a direct stakeholder in the development of community occupational group research tools was an in-depth interview and a group conversation form by selecting outstanding community products from 6 sub-districts of Bang Phli District.

The results showed that Basic information operating conditions Conditions, problems, and needs for product development in the Bang Phli District community Samut Prakan Province There is a distinctive structure that differs according to the nature of the product. but community enterprises learning center learning Thai wisdom Mushroom processing is characterized by having its raw material. They can be produced by themselves and have all their formulas. Suitable to be a model community that is a value-oriented tourist destination.

This matter requires management development. and marketing and pushing to become a comprehensive mushroom learning center to connect with tourism Study tours in production Provide opportunities for tourists and interested parties to increase their knowledge and experience in production. and passed on from generation to generation.

Keywords: The Product community selection featured, Tourism value, Bangplee District, Samutprakarn Province

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการท่องเที่ยวชุมชนจัดเป็นการท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ (Niche Market) เริ่มต้นจาก กระแสสังคมโลกให้ความสนใจเรื่องการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) และ เกิดการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวช่วงปี 2535-2540 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เข้ามาเป็นการท่องเที่ยวกระแสใหม่และเป็นกระแสใหญ่ในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในขณะที่ การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism : CBT) เริ่มก่อตัวขึ้นเติบโตควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ อาทิ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมการท่องเที่ยวสีเขียว เป็นต้น ดังนั้นการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) โดยคนในชุมชน จึงเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือขับเคลื่อนให้ชุมชนสร้างความเข้มแข็งของชุมชนชาวบ้านต่างร่วมจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติ การบริการการท่องเที่ยวในชุมชน ตลอดจนการจัดการดูแลวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน กำหนดทิศทางการจัดการท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวร่วมกัน (สมชาย ชมภูน้อยม, 2561)

การท่องเที่ยวช่วยให้เกิดการพัฒนารูปแบบและสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่ให้กับชุมชนรวมทั้งนำคุณภาพที่ดีกว่าสู่ชุมชนประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาการท่องเที่ยวอาทิการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานการปรับปรุงระบบสาธารณสุขและการขนส่งการมีแหล่งนันทนาการและการกีฬาแห่งใหม่การมีร้านอาหารและพื้นที่สาธารณะเพิ่มขึ้นรวมถึงการมีตัวเลือกจำนวนมากของสินค้าและอาหารที่มีคุณภาพ คุณค่าทางวัฒนธรรมและประเพณีได้รับการทำนุบำรุงขึ้นมาใหม่การท่องเที่ยวสามารถส่งเสริมการทำนุบำรุงและการส่งต่อประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมรวมทั้งช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์และการจัดการอย่างยั่งยืนต่อทรัพยากรทางธรรมชาติการปกป้องมรดกของท้องถิ่นและฟื้นฟูงานฝีมือศิลปะและวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นขึ้นมาใหม่ การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนเรียนรู้คุณค่าของแหล่งวัฒนธรรมและธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อรายได้การท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกท้องถิ่นและของชาติยังผลให้เกิดความใส่ใจในการอนุรักษ์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในด้านการดำเนินงานและการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขสำคัญในการ

อนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่มีหลากหลายอย่างยั่งยืน ซึ่งการท่องเที่ยวจะช่วยส่งเสริมในด้านธุรกิจของฝากของที่ระลึกได้มากธุรกิจที่จำหน่ายสินค้าที่ระลึก ทั้งสินค้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นเมืองและสินค้าที่เป็นของฝากทั่วไปให้แก่นักท่องเที่ยวมักมีลักษณะเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและเป็นธุรกิจภายในครอบครัวดำเนินการเป็นธุรกิจเจ้าของคนเดียวใช้เงินลงทุนส่วนใหญ่เป็นเงินทุนส่วนตัว สถานที่ดำเนินการหรือจำหน่ายสินค้ามีตั้งแต่ระดับท้องถิ่นหรือชุมชน หมู่บ้านตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ศูนย์การค้าโรงแรมและสนามบินเป็นต้นนักท่องเที่ยวให้ความสนใจกับการจับจ่ายซื้อสินค้าที่ระลึกกันเป็นจำนวนมากทำให้สินค้าที่ระลึกกลายเป็นสินค้าและธุรกิจสำคัญทำให้สามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศมาก ประกอบกับภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมให้แต่ละท้องถิ่นมีรายได้และอาชีพจากการผลิตและจำหน่ายสินค้าที่ระลึกในรูปแบบของสินค้าพื้นเมืองทำให้ธุรกิจสินค้าที่ระลึกได้รับความนิยมและแพร่หลายมากขึ้นธุรกิจสินค้าที่ระลึก (อิศราพร ใจกระจ่าง และคณะ, 2559)

จากยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) มีกรอบแนวคิด ด้านการสร้างความสามารถ ในการแข่งขันที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ เกิดความยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิต และมีรายได้ที่ดีขึ้น รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน มีแนวทางเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการ และพันธกิจกระทรวงมหาดไทย ข้อ 4 เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตลอดจนภารกิจอำนาจหน้าที่ของกรมการพัฒนาชุมชน ในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ รวมทั้งเสริมสร้างความสามารถและความเข้มแข็งของชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561)

ดังนั้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญและมีรายละเอียด เพราะเป็นสิ่งที่สะท้อนความเป็นมาและอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นได้อย่างชัดเจน มีเรื่องราวที่น่าสนใจ สอดคล้องกับบริบททางนิเวศน์และวัฒนธรรมของพื้นที่ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากฐานความรู้เดิมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และต้องมีการต่อยอดและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องความสนใจของผู้บริโภคและนักท่องเที่ยวต้องเป็นผลิตภัณฑ์ ที่ไม่ได้แค่วางจำหน่าย แต่ต้องเป็นสิ่งที่นำไปสู่กิจกรรมและการเรียนรู้ด้วย ทั้งในด้านของคุณค่า แหล่งที่มา และขั้นตอนการผลิตผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 6 ที่ก่อให้เกิดประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว หรืออาจจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่เคลื่อนย้ายกระบวนการเรียนรู้ไปได้ทุกหนแห่ง

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ตามท้องถิ่นที่มาจากภูมิปัญญา ได้รับความสนใจจากผู้บริโภค จึงทำให้ผู้ประกอบการชุมชนหลายรายเข้ามาแข่งขันกันในตลาดมากขึ้น โดยจะมุ่งเน้นไปในทิศทางของการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ของแต่ละท้องถิ่นให้มีคุณภาพและสามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคในทิศทางที่ดีขึ้น อาจจะมีผู้ประกอบการบางรายที่ยังมองไม่เห็นถึงความสำคัญของผลิตภัณฑ์ ที่ส่งผลต่อคุณภาพของตัวผลิตภัณฑ์ก็ยังไม่สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภคได้เท่าที่ควร (กรมวิทยาศาสตร์บริการ, 2555)

ทั้งนี้ ศักยภาพในการจำหน่ายสินค้า OTOP พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557-2559 จังหวัดสมุทรปราการมียอดจำหน่ายสินค้า OTOP เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทุกปี ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 จังหวัดสมุทรปราการ มียอดจำหน่ายสินค้า OTOP ทั้งในประเทศและต่างประเทศของผลิตภัณฑ์ทุกประเภทจำนวน 2,606,092,042 ล้านบาท ไตรมาสที่ 2 มียอดการจำหน่ายสูงสุด โดยอำเภอบางพลี มียอดจำหน่ายสินค้า OTOP สูงที่สุด รองลงมาเป็นอำเภอเมืองสมุทรปราการ และบางบ่อ ตามลำดับ

โครงการวิจัยนี้กำหนดโจทย์ปัญหาการวิจัยภายใต้แผนบูรณาการการเพิ่มศักยภาพของกลุ่มอาชีพชุมชนตามแนวคิด “ต่อยอดอดีต” “ปรับปัจจุบัน” และ “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคตเพื่อสร้างรายได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน เพื่อตอบโจทย์ปัญหาวิจัยด้านการสร้างรายได้อย่างมั่นคง ด้วยการเลือกผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีความ

โดดเด่นในแต่ละกลุ่มอาชีพเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่าที่มีจุดเด่น อย่างเป็นรูปธรรมในการสร้างแรงจูงใจให้กับนักท่องเที่ยวได้เข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ นำไปสู่การสร้างรายได้ อย่างมั่นคงให้กับกลุ่มอาชีพและเพิ่มเม็ดเงินหมุนเวียนในชุมชนมากยิ่งขึ้นการเลือกผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่น สำหรับกลุ่มอาชีพในชุมชนแต่ละชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะยกระดับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีความแตกต่างโดดเด่นหรือเป็นจุดขายที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นที่ชื่นชอบจะช่วยเพิ่มความพอใจและความต้องการของลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงลงไปในระบบเศรษฐกิจฐานราก โดยกำหนดเป็นการท่องเที่ยวเมืองรองและลงสู่หน่วยย่อยในชุมชนท้องถิ่นทำให้แต่ละชุมชนล้วนมีรายได้ โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพในชุมชนนั้น ๆ

สำหรับอำเภอบางพลี ซึ่งเป็น 1 ใน 6 อำเภอของจังหวัดสมุทรปราการ โดยมีจำนวน 6 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลบางพลีใหญ่ ตำบลบางแก้ว ตำบลบางโฉลง ตำบลราชาเทวะ ตำบลหนองปรือ และตำบลบางปลา ซึ่งแต่ละตำบลยังคงมีกลุ่มอาชีพดั้งเดิมและกลุ่มอาชีพที่เกิดจากการพัฒนาขึ้นมาใหม่อยู่เป็นจำนวนมาก และมีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีความหลากหลายและมีความโดดเด่นในแต่ละตำบลที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษาข้อมูลกระบวนการส่งเสริมเอกลักษณ์อาชีพในตำบลบางปลาพบว่า การสร้างเอกลักษณ์ชุมชนที่มีอาชีพเป็นตัวนำ มีคุณภาพสินค้าและสถานที่ที่โดดเด่นเพื่อนำเสนอและรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนที่มีคนในชุมชนร่วมกันบริหารจัดการ และการทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวชุมชนและแหล่งการเรียนรู้อาชีพดั้งเดิมของชุมชนเพื่อเป็นกำลังให้กับกลุ่มอาชีพให้ดำรงอยู่และสืบทอดกันต่อไป (ธัชกร ภัทรพันธุ์, 2561) และสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ควรจัดเก็บ การสืบค้นความรู้ การประกอบอาชีพชุมชน การเพิ่มช่องทางการตลาด กระบวนการเรียนรู้และ สืบทอดอาชีพในชุมชน (เอกชัย พุ่มดวง, 2557)

จากแนวทางข้างต้นจะทำให้สมาชิกกลุ่มอาชีพชุมชนแต่ละตำบลมีช่องทางในการเพิ่มรายได้ด้วยการใช้ความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงคุณค่าขึ้น เป็นหลักประกันความมั่นคงในรายได้ของตน ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างรายได้ อย่างมั่นคงให้กับกลุ่มอาชีพชุมชน ตามแผนพัฒนาศักยภาพของกลุ่มอาชีพชุมชนฯ ดังนั้นผู้วิจัยมุ่งศึกษาการเลือกผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่นเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่าในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยผู้วิจัยมุ่งถึงผลของการวิจัยจะทำให้เกิดหลักประกันรายได้ อย่างมั่นคงของกลุ่มอาชีพชุมชน ถึงข้อมูลพื้นฐาน สภาพการดำเนินการ สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน วิเคราะห์กลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่า และแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่นเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่าในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ อีกทั้งผลจากการวิจัยยังเป็นแบบจำลองต้นแบบที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพการดำเนินการ สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อวิเคราะห์กลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่า ในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่นเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่าในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “การเลือกผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่นเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่าในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ” มีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

แนวคิดด้านการพัฒนาชุมชน และผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อความยั่งยืน

Fuller. (1994) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีวัตถุประสงค์มากมายและมีลักษณะครอบคลุมกว้างขวาง แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ต้องการผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สร้างผลกำไรและเพื่อความอยู่รอดของบริษัท โดยทั่วไปสามารถรวบรวมความหมายของคำว่า ผลิตภัณฑ์ใหม่ ออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการขยายสายการผลิตโดยใช้กระบวนการผลิตที่มีอยู่ (Line Extensions)
2. การสร้างแนวคิดใหม่ในผลิตภัณฑ์เดิม (Repositioned Existing Product) เป็นการปรับผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในแง่ของการใช้งาน โดยไม่ได้เปลี่ยนแปลงคุณสมบัติหลัก ซึ่งบางครั้งเป็นไปตามข้อเสนอของผู้บริโภค
3. ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมแต่ปรับเปลี่ยนรูปแบบใหม่ (New Form of Existing Products)
4. ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เกิดจากการปรับปรุงสูตรที่มีอยู่แล้ว (Reformulation of Existing Products)
5. ผลิตภัณฑ์ใหม่ในบรรจุภัณฑ์ใหม่ (New Packaging of Existing Products)
6. ผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรม (Innovative Products/ Make Changes in an Existing Product) เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์แปลกใหม่ที่แตกต่างจากผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิม

7. ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ (Creative Product/ Bring Into Existence, The Rare, Never Before-Seen Product)

วัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Product Life Cycle) เมื่อผลิตภัณฑ์ถูกนำออกสู่ตลาด แสดงถึงการเริ่มต้นของวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ ระยะเวลาที่ผ่านไปจะมียอดขายเพิ่มขึ้นมากบ้าง น้อยบ้าง เป็นการแสดงถึงการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์นั้น หากผลิตภัณฑ์ได้รับการยอมรับจากตลาดเป็นอย่างดี ยอดขายจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อผู้ซื้อไม่ต้องการผลิตภัณฑ์นั้น ยอดขายจะตกต่ำลง ในที่สุดผลิตภัณฑ์นั้นก็จะหายไปจากตลาด แต่จะมีผลิตภัณฑ์ใหม่เข้ามาสู่ตลาดแทนผลิตภัณฑ์เก่าที่ล้าสมัย ซึ่งไม่มีผู้ต้องการซื้ออีกต่อไป ผลิตภัณฑ์ใหม่ส่วนหนึ่งอาจได้รับการต้อนรับจากตลาด แต่ผลิตภัณฑ์อีกหลายชนิดไม่สามารถเข้าสู่ตลาดจนลูกค้ายอมรับได้ ระยะเวลาที่ผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดจะอยู่ในตลาด จึงไม่เท่ากัน เป็นการแสดงให้เห็นวงจรชีวิตที่สั้นหรือยาวของผลิตภัณฑ์ซึ่งคล้ายกับวงจรชีวิตของคนเรา และจะเกิดวงจรชีวิตใหม่เข้ามาแทนที่วงจรเดิมอย่างนี้ตลอดไป วงจรใหม่ที่เกิดขึ้นอาจจะมาจากผลิตภัณฑ์ใหม่มีเทคโนโลยีสูงกว่ามีประสิทธิภาพดีกว่า หรือตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป

ดังนั้นผู้วิจัยนำแนวคิดด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์มาเป็นกรอบในการกำหนดประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่นเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่าในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จึงเป็นสิ่งที่ช่วยตอบโจทย์ในการเสริมสร้างการท่องเที่ยวในชุมชนได้เป็นอย่างดี

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2550) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนว่าเป็นกลไกอันสำคัญที่กำหนดทิศทางนโยบาย แนวทางและกระบวนการในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายเบื้องต้น คือ ชุมชนที่สุขสมบูรณ์การพัฒนา การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนท้องถิ่นในทางที่ดีขึ้น เจริญรุ่งเรืองขึ้น ในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสามารถจัดการกับภาวะการถดถอยของกระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ (Self-Reliance) หรือช่วยตนเองได้ (Self-Help) ในการคิดตัดสินใจและดำเนินการแก้ไขปัญหาตลอดจนตอบสนองความต้องการของตนเองและส่วนรวม หลักการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเป็นความจริงแห่งชีวิตของการ

พัฒนาชุมชน ซึ่งยึดถือเป็นสัจธรรม คือ ความเชื่อมั่นและศรัทธาในมนุษยชาติว่า มนุษย์ทุกชีวิตมีคุณค่า และมีความหมาย มีศักดิ์ศรี และมีศักยภาพ

นอกจากนี้ ในการสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนได้นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้ทรงพระราชทานพระราชดำริในการพัฒนาชุมชนเพื่อความยั่งยืน โดยการยึดหลักการ “ทฤษฎีใหม่” ดังนี้

ขั้นที่ 1 มีความพอเพียงเลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัดและขจัดการใช้จ่าย

ขั้นที่ 2 รวมพลังกันในรูปกลุ่มเพื่อการผลิต การตลาด การจัดการ รวมทั้งด้านสวัสดิการการศึกษา และการพัฒนาสังคม

ขั้นที่ 3 สร้างเครือข่าย กลุ่มอาชีพ และขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย โดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐกิจ ภาคองค์การพัฒนาเอกชน และภาคราชการในด้านเงินทุนการตลาด การผลิต การจัดการและข่าวสารข้อมูล

แนวคิดการพัฒนาและส่งเสริมเอกลักษณ์อาชีพ

ปัจจัยสำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีดังนี้ (Thalang, 1997)

1. ความรู้ (Cognitive Domain) เป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้พัฒนาแก้ปัญหา และนำไปประยุกต์ใช้

2. ทักษะ (Affective Domain) เป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า เกิดความรู้สึกตอบสนองมีความสนใจ เกิดความรู้สึกมีคุณค่าทางจิตใจและภูมิใจ

3. ทักษะในการปฏิบัติ (Psychomotor Domain) ผู้เรียนเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติและแสดงพฤติกรรมภายใต้การดูแลของผู้สอนหรือผู้เชี่ยวชาญจนสามารถปฏิบัติมีทักษะในการปฏิบัติจริง

ดังนั้น จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนผ่านยุคการผลิตคนขายสินค้า OTOP ออกจากชุมชนเพียงด้านเดียวสู่การเพิ่มช่องทางสร้างรายได้ตามความต้องการ (Demand Driven Local Economy) โดยการขายสินค้าอยู่ในชุมชน ที่มาจากการท่องเที่ยว โดยใช้เสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์แปลงเป็นรายได้ ทั้งนี้ครอบครัวและลูกหลานยังอยู่ร่วมกัน ไม่ต้องแข่งขันนำผลิตภัณฑ์ออกไปขายนอกชุมชนเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่เป็นเจ้าบ้านที่ดี ชวนกันคิด ชวนกันทำ ผลิตสินค้าและบริการ รวมทั้งมีการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระดับชุมชน ที่มีเสน่ห์ดึงดูด และมีคุณค่าเพียงพอให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและใช้จ่ายเงินในทุกกิจกรรมของชุมชน ซึ่งรายได้จะกระจายอยู่กับคนในชุมชน ทุกคนมีความสุข เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Strength with in) และเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง

แนวคิดแม่แบบโมเดลธุรกิจ (Business Model Canvas)

Business Model Canvas หรือแม่แบบโมเดลธุรกิจถูกพัฒนาและตีพิมพ์ในหนังสือ Business Model Generation เป็นกรอบของธุรกิจที่จะช่วยให้เห็นภาพรวม และอธิบายที่มาที่ไปของวิธีการที่องค์กรใช้ รวมไปถึง การหมุนเวียนทรัพยากรต่าง ๆ ภายในบริษัท เพื่อแสดงถึงการส่งมอบคุณค่าให้ลูกค้า ข้อเสนอที่มอบให้ โครงสร้างภายในองค์กร และการไหลเข้าออกของเงินทุน (Osterwalder and Pigneur, 2010)

แนวคิดเกี่ยวกับการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ชุมชนต้นแบบ

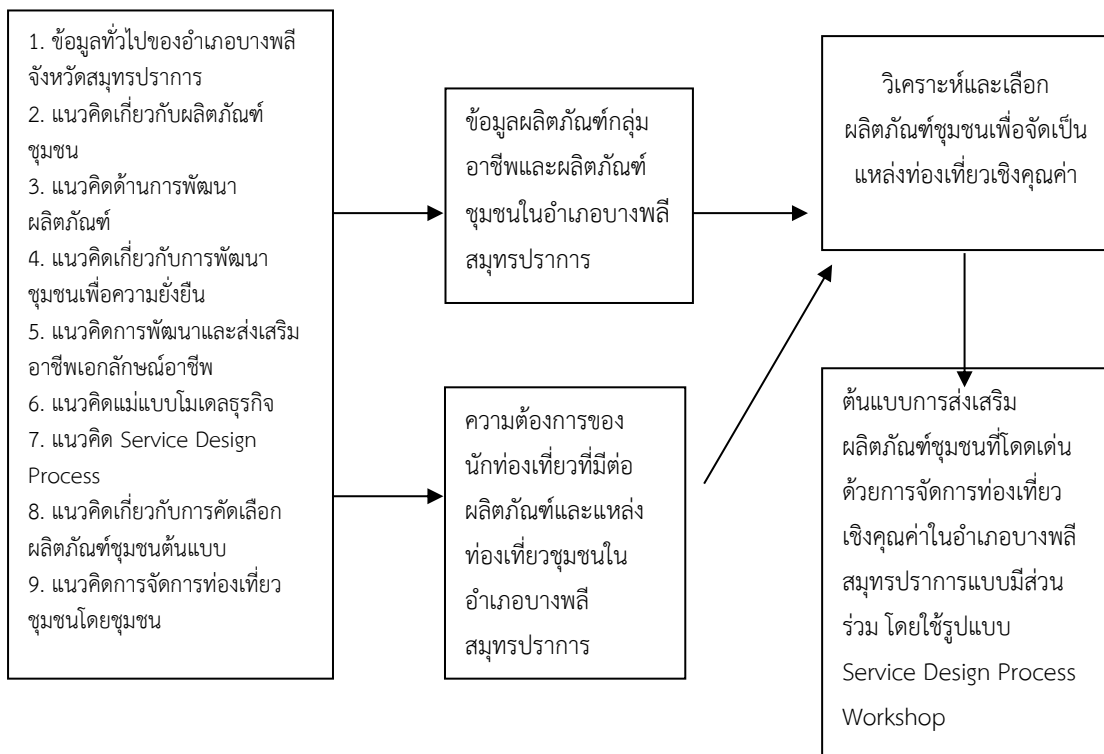
การจัดระดับของสินค้า โดยการกำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไป (General Criteria) และหลักเกณฑ์เฉพาะกลุ่มผลิตภัณฑ์ (Specific Criteria) ใหม่ โดยกำหนดคะแนนรวมไว้ 100 คะแนน ได้แก่ ด้านหลักเกณฑ์การพิจารณาด้านการผลิต และความเข้มแข็งของชุมชน 40 คะแนน ด้านตัวผลิตภัณฑ์ 30 คะแนน และด้าน

มาตรฐานผลิตภัณฑ์ 30 คะแนน ซึ่งจะนำมากำหนดระดับสินค้า (Product Level) ออกเป็น 5 ระดับ ตามค่าคะแนน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561) ดังนี้

1. ระดับ 5 ดาว ได้คะแนนตั้งแต่ 90 คะแนนขึ้นไป เป็นสินค้าที่มีคุณภาพมาตรฐาน หรือมีศักยภาพในการส่งออก
2. ระดับ 4 ดาว ได้คะแนนระหว่าง 89-90 คะแนน เป็นสินค้าที่มีศักยภาพ เป็นที่ยอมรับระดับประเทศ และสามารถพัฒนาสู่สากลได้
3. ระดับ 3 ดาว ได้คะแนนระหว่าง 70-79 คะแนนเป็นสินค้าระดับกลางสามารถพัฒนาสู่ระดับ 4 ดาว
4. ระดับ 2 ดาว ได้คะแนนระหว่าง 60-69 คะแนน เป็นสินค้าสามารถพัฒนาสู่ระดับ 3 ดาว มีการประเมินศักยภาพเป็นระยะ
5. ระดับ 1 ดาว ได้คะแนนต่ำกว่า 60 คะแนน เป็นสินค้าที่ไม่สามารถพัฒนาสู่ระดับ 2 ดาวได้ เนื่องจากมีจุดอ่อนมาก และยากต่อการพัฒนา

แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยชุมชน

การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในด้านการวางแผนด้านการจัดการผู้รับผิดชอบ การควบคุม การจัดสรรงบประมาณ การประเมินผล และรายงานผล เกี่ยวข้องกับทางการท่องเที่ยว จึงกล่าวได้ว่าการจัดการการท่องเที่ยว คือ การกระทำหรือปฏิบัติอย่างมีเป้าหมายเพื่อสอดคล้องกับหลักการทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ทางสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทางมาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดีต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่กำหนดไว้คะแนน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดในการทำการวิจัยจะเริ่มจากการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ชุมชน องค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ชุมชน และปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบัน รวมถึงแนวคิดการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนแบบดั้งเดิม จากนั้นจะสังเคราะห์แนวความคิด การจัดการผลิตภัณฑ์ในธุรกิจสมัยใหม่ร่วมกับแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน การสืบทอดองค์ความรู้ และการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างเป็นต้นแบบกระบวนการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการถ่ายทอดอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) โดยนำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยการศึกษาผ่านเอกสาร (Document Research) การลงสำรวจพื้นที่ (Field Research) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) รายละเอียดดังนี้

1. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

การดำเนินงานและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1) การศึกษาผ่านเอกสาร คือ การรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ เอกสาร โดยทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย ตำรา ข่าวสาร วารสารทางวิชาการ หนังสือ บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ ใช้การวิเคราะห์เอกสาร รวมไปถึงสื่อสิ่งพิมพ์ และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่นเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่าในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อค้นหาชุดความรู้จากการศึกษาการเลือกผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่นเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่าในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

2) การสำรวจพื้นที่ โดยสนามที่ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาและเก็บข้อมูลคือประเภท ลักษณะผลิตภัณฑ์ชุมชน และความสนใจในผลิตภัณฑ์ชุมชนของอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งการลงพื้นที่ดังกล่าว ผู้วิจัยต้องการเก็บข้อมูลผู้ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ดังกล่าว อาทิ เจ้าหน้าที่จุดให้บริการ นักท่องเที่ยว พนักงานผู้ประกอบการร้านค้าและผู้ที่เกี่ยวข้องเช่น สังเกตการณ์ บันทึกภาพ และจดบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อนำมาสรุปและวิเคราะห์ และค้นหาคำตอบในระดับต่อไป เพื่อเป็นกรอบในการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวคิดได้อย่างถูกต้อง

3) การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) เพื่อให้ได้ข้อมูลในการตอบปัญหาการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐาน สภาพการดำเนินการ สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยการใช้คำถามปลายเปิดแบบมีโครงสร้าง มีคำถามหลักและรอง เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษา และเพื่อให้ผู้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ซึ่งจะนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการวิเคราะห์พรรณนา (Descriptive Analysis) โดยการคัดเลือก กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้ง 7 กลุ่มอาชีพ คือ กลุ่มน้ำเพื่อสุขภาพบางปลา (THC) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มพัฒนาการแปรรูปเกษตร กลุ่มเครื่องหนังปลากระเบน วิสาหกิจชุมชนศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยแปรรูปเห็ด กลุ่มลัลลิวอลล์ กลุ่มนันทพันธ์ ผลิตภัณฑ์ผ้าใยบัว และสบู่ฟักข้าวมัชชุนรินทร์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (1) พัฒนาชุมชน (2) ผู้นำกลุ่มอาชีพชุมชน

2. วิเคราะห์กลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่า ในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

โดยการใช้คำถามปลายเปิดแบบมีโครงสร้าง มีคำถามหลักและรอง เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษา และเพื่อให้ผู้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ซึ่งจะนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการวิเคราะห์พรรณนา โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์กลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่าในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ (1) พัฒนาชุมชนอำเภอบางพลี (2) เกษตรอำเภอบางพลี และ (3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์จากชุมชน ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มนักท่องเที่ยวทำการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบไม่เจาะจง ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาเที่ยวในอำเภอบางพลี เพื่อให้ได้คำตอบถึงการมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ชุมชน ความคิดเห็น และความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนทั้ง 7 กลุ่มอาชีพ ของอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย 5 คน

3. การสนทนากลุ่ม โดยการคัดเลือกผู้ร่วมสนทนากลุ่มโดยการคัดเลือกผู้ให้ร่วมสนทนากลุ่มจากผู้ที่มีประสบการณ์ตรงแบบเจาะจง ซึ่งมีบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อให้ได้ข้อมูลในการตอบปัญหาการวิจัยตามวัตถุประสงค์เรื่อง แนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่นเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่าในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการโดยการใช้คำถามปลายเปิดแบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อให้ผู้สนทนาได้ร่วมกันเสนอความคิดเห็นและนำมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นที่ถูกคัดเลือกอย่างเป็นระบบจากกลุ่มผู้ร่วมสนทนากลุ่มในครั้งนี้ ได้แก่ (1) พัฒนาชุมชนอำเภอบางพลี (2) เกษตรอำเภอบางพลี (3) ผู้นำกลุ่มอาชีพชุมชน (4) สมาชิกกลุ่มอาชีพชุมชน (5) นักวิชาการ

ผลการวิจัย

ข้อมูลพื้นฐาน สภาพการดำเนินการ สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

วิเคราะห์กลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่า ในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ วิสาหกิจชุมชนศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยแปรรูปเห็ด มีศักยภาพที่จะเป็นกลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่า ในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เนื่องจากมีวิสาหกิจชุมชนศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยแปรรูปเห็ดจุดเด่น เป็นสินค้าสุขภาพ เพาะพันธุ์เห็ดเอง มีแพคเกจสวย เพาะพันธุ์เห็ดเอง มีสินค้าหลากหลาย มีสินค้าหลากหลาย จุดด้อย อาหารเสริมยังต้องส่งไปผลิตที่อื่น สำหรับปัญหา-อุปสรรคส่วนโอกาสในการพัฒนาเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยว สามารถเชื่อมโยง โดยใช้เห็ดถึงเช่าเป็นตัวเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีผลิตภัณฑ์เห็ดถึงเช่าแปรรูปที่หลากหลาย เช่น น้ำพริกเผา และยังมีศูนย์การเรียนรู้แปรรูปเห็ดอยู่ในพื้นที่ของวิสาหกิจชุมชน ด้านจุดด้อย ราคาอาหารเสริมค่อนข้างสูง อาจทำให้ขายยาก แต่สามารถใช้ผลิตภัณฑ์เห็ดถึงเช่าตัวอื่นมาเป็นตัวสนับสนุนการขาย เช่น น้ำพริก ฯลฯ โอกาสในการพัฒนาเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยว สามารถเชื่อมเส้นทางท่องเที่ยวทางบกและทางน้ำระหว่าง บางโผลง-บางปลา ได้ เนื่องจากทั้งสองตำบลมีพื้นที่ติดกัน และศักยภาพของกลุ่มชุมชนที่สามารถผลักดัน เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงคุณค่าผลิตภัณฑ์เห็ดของวิสาหกิจชุมชนศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยแปรรูปเห็ด สินค้าส่วนใหญ่มาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน แล้วต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนแต่ยังขาดการพัฒนาต่อยอดให้เกิดความน่าสนใจ และดึงดูดนักท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชุมชนที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ คือ เห็ดถึงเช่า เห็ดหลินจือ ต้องการการพัฒนาในเรื่องการท่องเที่ยวของอำเภอบางพลี ส่วนผลิตภัณฑ์ที่ให้ความสนใจคือ เห็ดถึงเช่า รวมถึงด้านสินค้า/บริการ ชุมชนมีคุณภาพ แต่หน่วยงานภาครัฐ-เอกชน ควรช่วยผลักดันต่อยอดให้เกิดมาตรฐาน ให้สามารถนำไปแข่งขันได้ ด้านการกำหนดราคา สินค้าชุมชนในอำเภอบางพลีส่วนใหญ่ราคาไม่แพง ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าจะสามารถขายได้ในราคาที่สูงขึ้น ด้านช่องทางการ

จัดจำหน่าย/ด้านการสื่อสารการตลาด ภาครัฐ เอกชนควรช่วยกันทำประชาสัมพันธ์ ทำการตลาดให้กับกลุ่มอาชีพ จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ให้มีเรื่องราวที่ชัดเจนเชื่อมโยงการท่องเที่ยวได้

การวิเคราะห์กลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่า ในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยแปรรูปเห็ด มีจุดเด่น เป็นธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งมีผลิตภัณฑ์ที่ดึงดูดใจแปรรูปที่หลากหลาย เช่น น้ำพริกเผา และยังมีศูนย์การเรียนรู้แปรรูปเห็ดในพื้นที่ของวิสาหกิจชุมชน

จุดเด่น เป็นกลุ่มอาชีพที่จัดตั้งมานาน ราคาไม่แพง เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติที่หาซื้อยาก มีผลผลิตสินค้าชนิดนี้ทำให้เป็นสินค้าที่น่าสนใจ เป็นสินค้าสุขภาพ อีกทั้งผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ เนื่องจากเป็นสินค้าเป็นที่รู้จักในวงกว้าง

จุดด้อย ผลิตภัณฑ์ขาดการพัฒนาในเรื่องบรรจุภัณฑ์และการตลาดออนไลน์

โอกาส เป็นกลุ่มที่มีความพร้อมในการผลักดันเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่าในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ นอกจากนี้ สถานที่ตั้งของกลุ่มยังสามารถเชื่อมต่อไปยังตำบลบางปลาได้ทั้งทางน้ำและทางบกที่สามารถพัฒนาเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่าง บางโคลง-บางปลา ได้ ซึ่งในส่วนของบางโคลงนั้น เพิ่งจัดตั้งตลาดน้ำบางโคลงซึ่งอยู่ไม่ไกลจากศูนย์การเรียนรู้ฯ มีวัดบางโคลงนอกซึ่งประดิษฐานหลวงพ่อบัวอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง โดยวัดดังกล่าวอยู่ติดคลอง ในวันเสาร์อาทิตย์จะมีคนมาเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทั้งหมดเป็นพื้นที่เชื่อมต่อกัน และสามารถเชื่อมต่อไปตำบลบางปลาได้ทั้งทางน้ำและทางบก

ส่วนปัญหา-อุปสรรค สมาชิกในกลุ่มมีอายุมาก สำหรับโอกาสในการพัฒนาเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมาย พัฒนาทางด้านการสื่อสารทางการตลาดไปพร้อมกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในบางพลี

แนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่นเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่าในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

แนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่นเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่า โดยพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้แบบครบวงจรเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่า ในการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวการศึกษาทางด้านการผลิต ด้านตัวผลิตภัณฑ์ในการจะทำการตลาดขายตรงผลิตภัณฑ์เด็ดของวิสาหกิจชุมชนศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยแปรรูปเห็ดนั้น จะต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนว่าจะเป็นการขายรายย่อยหรือจะขายในกลุ่มธุรกิจ จะต้องมีการบริหารจัดการทางด้านเวลา เพื่อส่งมอบผลิตภัณฑ์ให้กับลูกค้าได้ตรงตามเวลา และเป็นที่ยอมรับจากกระแสการบริโภคอาหารมังสวิรัตหรือเจ และการรักษาสุขภาพทำให้ทางกลุ่มได้เพิ่มผลิตภัณฑ์ใหม่ขึ้นมา ซึ่งเป็นการสร้างความหลากหลายของผลิตภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น และมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ เพื่อให้เป็นมาตรฐาน โดยบรรจุภัณฑ์ใหม่นี้สามารถบรรจุผลิตภัณฑ์แปรรูปได้ทุกชนิด เพื่อเพิ่มคุณภาพของเห็ดให้มีความสดและขนาดพองเหมาะน่ารับประทานเป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันโดยตรง อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาระบบการผลิต ระบบการจัดเก็บ รวมไปถึงการขายให้มีมาตรฐานขณะเดียวกันก็มีความโชคดีที่แผนที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวและความเป็นไปได้ให้อำเภออยู่แล้ว ตำบลบางโคลงมีเส้นทางท่องเที่ยวของตำบลบางโคลงอยู่ด้วยหน้าวัดบางโคลงนอกจะเป็นไฮไลท์ซึ่งเชื่อมต่อระหว่างบางปลากับบางโคลง ที่พูดเรื่องประวัติศาสตร์มีสุนทรภู่เดินทางผ่านสามารถเอามาทำเป็นเรื่องราวได้ หลายอย่างครอบคลุมอยู่ตรงนั้นได้ เมื่อมีการท่องเที่ยวสิ่งนั้นไม่ถูกละเลยจนเกินไป ดีกว่าสมัยก่อนในการกำจัด

ผักตบชวาแบ่งไว้ชัดเจน ซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละท้องถิ่นว่าอย่างไร พอจับเรื่องผลิตภัณฑ์แล้วมาบอกเรื่องการท่องเที่ยว สิ่งที่ต้องคิดใหม่ คือ ทำผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยว เชิงเกษตร เชิงสุขภาพ เชิงศึกษาอบรม

การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มคุณภาพของเห็ดให้มีความสดและขนาดพอเหมาะ นำมารับประทานเป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันโดยตรง อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาระบบการผลิต ระบบการจัดเก็บ รวมไปถึงการขายให้มีมาตรฐานเพื่อพร้อมที่จะพัฒนาและเติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคต ส่วนด้านการกำหนดราคา ควรมีการกำหนดราคาที่ไม่สูงเกินไป เนื่องจากปัจจุบันที่คู่แข่งเป็นจำนวนมาก อีกทั้งหากมีการปรับเปลี่ยนแบรนด์ กลุ่มลูกค้าจะยังไม่มั่นใจในคุณภาพ

นอกจากนี้ ด้านการสื่อสารการตลาด ต้องมีการพัฒนาทั้งสื่อออนไลน์และออฟไลน์ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ด้วยจุลสาร เพื่อสร้างการรับรู้แก่ผู้บริโภค เข้าถึงตัวผู้บริโภคได้โดยตรง ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ หรือเว็บไซต์ อย่างครอบคลุม เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ฟาร์มเห็ดในวงกว้าง และเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับวิสาหกิจชุมชนศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยแปรรูปเห็ด โดยมีข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของสถานที่ตั้ง เห็ดที่ผลิต และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเห็ด จัดทำป้ายชื่อวิสาหกิจชุมชนศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยแปรรูปเห็ด และป้ายบอกทาง ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ปัจจุบันทางเกษตรดูแลเรื่องตลาด ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับ GMP ปรับปรุงพื้นที่ และรูปแบบของการสนับสนุนจะดูความพร้อมของกลุ่ม ที่ต้องเตรียมพร้อมตลอด อยู่ในนโยบายรัฐในช่วงนั้น

สรุปและอภิปรายผล

สภาพการดำเนินการ สภาพปัญหาและความต้องการ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชนอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีความต้องการแตกต่างกันไปตามวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ ซึ่งคล้อยกับแนวคิดวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ ของ จิตพนธ์ ชุมเกต (2560) ที่ระบุว่ามีรูปแบบ การเติบโตของยอดขายผลิตภัณฑ์ชนิดใดชนิดหนึ่งเมื่อเวลาผ่านไป มีลักษณะเป็นวงจรที่เติบโต เสื่อมถอย ผันแปรไปตามกาลเวลา หมุนเวียนต่อไป และมีอิทธิพลโดยตรงต่อยอดขายและกำไรของธุรกิจ ดังนั้น การศึกษาและทำความเข้าใจวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์จึงมีประโยชน์ต่อนักการตลาดและผู้ประกอบการ รวมถึงการเรียนรู้ความต้องการของลูกค้าหรือผู้ซื้อที่มีต่อผลิตภัณฑ์ จากการวิเคราะห์ลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนของวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ ช่วยให้นักการตลาดหรือผู้ประกอบการสามารถวางแผนการตลาด กำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด กำหนดส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) ได้ถูกต้องและเหมาะสม

กลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่า ในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า วิสาหกิจชุมชนศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยแปรรูปเห็ด มีศักยภาพที่จะเป็นกลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่า ในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ทั้งในด้านการผลิตและการตลาด ราคาไม่สูงมาก รวมถึงกระแสความนิยมเรื่องการรักสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ อาชวิน ใจแก้ว (2560) ได้ศึกษาถึงการเพิ่มศักยภาพการผลิตและการตลาดผลผลิตเห็ดของกลุ่มธุรกิจชุมชนรวมใจพอเพียง ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กลุ่มมีศักยภาพในการผลิต ผลผลิตเห็ดมีความโดดเด่นด้านรูปร่างที่สวยงามและมีคุณภาพ มีน้ำหนักดี ผลผลิตต่อก้อนเพิ่มขึ้น เพื่อรองรับกับผลผลิตเห็ดที่เพิ่มขึ้นจากการเพิ่มศักยภาพทางการผลิตได้ แนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่นเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่า ในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จากผลการศึกษา พบว่า แนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่นเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่า โดยพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้แบบครบวงจรเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่า ในการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวการศึกษาดูงานด้านการผลิต ได้สอดคล้องกับการศึกษาของ อาชวิน ใจแก้ว (2560) ที่ได้ทำการศึกษาถึง การเพิ่มศักยภาพการผลิตและการตลาดผลผลิตเห็ดของกลุ่มธุรกิจชุมชน

รวมใจพอเพียง ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าการศึกษาบูรณาการด้านการผลิต เพื่อเปิดโลกทัศน์ด้านการผลิตเห็นโคนน้อยและเห็นนางฟ้าให้กับหัวหน้ากลุ่มและสมาชิกบางส่วนของกลุ่มธุรกิจชุมชนรวมใจพอเพียง เพื่อเป็นการเพิ่มความรู้และประสบการณ์ทางด้านการผลิต และถ่ายทอดต่อให้กับสมาชิกในกลุ่มให้มีศักยภาพทางด้านเทคนิคการผลิตเห็นได้มากขึ้นเพื่อเป็นการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับธุรกิจชุมชนของกลุ่มอันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาและยกระดับการก้าวไปสู่วิสาหกิจชุมชนต่อไปในอนาคต และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิม ยังสอดคล้องกับผลการศึกษา ของ อัจฉรา มลิวงศ์ และขจรศักดิ์ วงศ์วิราช (2554) ที่พบว่า แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนาดแผนไทยบ้านแม่ทะ เพื่อเข้าสู่การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ คือ การสร้างองค์ความรู้ให้แก่สมาชิกและให้สมาชิกในกลุ่มเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมที่สุดเพื่อพัฒนาไปสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยมีสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดลำปางเป็นหน่วยงานเสริมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ฯ คือ การสร้างองค์ความรู้ให้แก่สมาชิกและ ให้สมาชิกในกลุ่มเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมที่สุดเพื่อพัฒนาไปสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยมีสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดลำปางเป็นหน่วยงานเสริมและยังสอดคล้องกับแนวคิดหลักทางด้านการตลาดที่กล่าวถึง แนวคิดหลักทางด้านการตลาดในประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดผลิตภัณฑ์ (The Product Concept) ว่าผู้บริโภคจะให้ความสำคัญต่อคุณภาพมากกว่าราคาและในขณะเดียวกัน ผู้ผลิตเองก็เน้นไปที่การปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่นเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่าในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาถึงข้อมูลพื้นฐาน สภาพการดำเนินการ สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชน กลุ่มอาชีพชุมชนต้นแบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่า และแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่โดดเด่นเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณค่าในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ดังนั้นกลุ่มอาชีพผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการแปรรูปเห็ด สามารถนำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปปรับใช้ในการพัฒนาธุรกิจของตนเองต่อไป

2. จากผลการศึกษาที่พบว่าด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ช่องทางการจัดจำหน่ายปัจจุบันทางกลุ่มได้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายผลิตภัณฑ์ ขายหน้าร้าน ช่องทางสื่อออนไลน์ รวมถึงต้องการทำในลักษณะ B2C ดังนั้นกลุ่มอาชีพผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับการแปรรูปเห็ด สามารถนำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปปรับใช้ในการพัฒนาธุรกิจของตนเองต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยในอนาคต

1. ในเชิงนักท่องเที่ยวเป็นเพียงศึกษาสัมภาษณ์กลุ่มนักท่องเที่ยวเพียงไม่กี่คน ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป จึงควรมีการศึกษาการวิจัยในเชิงปริมาณ เกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เห็ดแปรรูป

2. ควรศึกษาเรื่องพฤติกรรมผู้บริโภคของกลุ่มผู้ซื้อผลิตภัณฑ์และผู้รักสุขภาพ ศึกษาและเก็บข้อมูลด้านลูกค้าเพิ่มเติม ทั้งในส่วนของลูกค้าปลีกและขายส่ง เพื่อทราบแนวโน้มและความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น และเพื่อให้ทราบความคิดเห็นและความต้องการที่ครอบคลุมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3. ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับคู่แข่งในตลาด เพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). รายงานการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน
วิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ. กรุงเทพฯ: สถาบันการ
พัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน.
- กรมวิทยาศาสตร์บริการ. (2555). เรื่องนำรู้เกี่ยวกับจุลินทรีย์ที่เป็นมิตร : โพรไบโอติก. สืบค้นเมื่อ 25
กุมภาพันธ์ 2565, จาก http://lib3.dss.go.th/fulltext/dss_j/2555_189_60_p13-15.pdf
- จิตพนธ์ ชุมเกตุ. (2560). การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการ
ชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- ฉักร ภัทรพันธุ์. (2561). รายงานการวิจัย กระบวนการส่งเสริมเอกลักษณ์อาชีพสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุใน
ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. (2550). แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาชุมชน.
- สมชาย ชมภูน้อย. (2561). แนวทางการเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านเชียง จังหวัด
อุดรธานี. อุดรธานี: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- อาชวิน ใจแก้ว. (2560). การเพิ่มศักยภาพการผลิตและการตลาดผลผลิตเห็ดของกลุ่มธุรกิจชุมชนรวมใจ
พอเพียง ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 7(1).
112-113
- อิศราพร ใจกระจ่าง และคณะ. (2559). การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารพื้นบ้านตาม
สายน้ำคลองท่าแพ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน. นครศรีธรรมราช:
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- เอกชัย พุ่มดวง. (2557). กระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมตามแนวเศรษฐกิจชุมชน ของ
กลุ่มอาชีพใน ตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สวนดุสิต.
- อัจฉรา มลิวงศ์ และขจรศักดิ์ วงศ์วิราช. (2554). รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจ
ชุมชน นวดแผนไทยบ้านแม่ทะ ตำบลแม่ทะ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. การประชุมวิชาการและ
การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ แม่โจ้-แพร์ วิจัย ครั้งที่ 2. วันที่ 15 สิงหาคม 2554 แพร์:
มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- Fuller, G.W. (1994). *New Product Development from Concept to Marketplace*. CRC Press,
Inc. USA : Boca Raton, Florida.
- Osterwalder, A. and Pigneur, Y. (2010). *Business Model Generation: A Handbook for
Visionaries, Game Changers, and Challengers*. Wiley, New Jersey.
- Thalang, A., (1997). *Folk wisdom of the four regions : way of life and learning process of
Thai villagers*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat University.